

razem

DLA KULTURY

DEKLARACJA PROGRAMOWA

31 maja 2016
partiarazem.pl

1. Diagnoza

Kompetentny udział w kulturze jest dziś jednym z podstawowych kryteriów umożliwiających awans społeczny. W zapośredniczonym przez środki masowego przekazu i narzędzia zdalnej komunikacji świecie równy dostęp do kultury oraz wsparcie państwa dla egalitarnej, powszechnie dostępnej edukacji kulturalnej powinny stanowić główne elementy polityki zgodnej z duchem czasów.

Niestety, w Polsce bardzo często równościowe myślenie o kulturze oraz o dostępie do jej zasobów jest wypierane przez nastawienie na krótkotrwałe korzyści, bezwzględny wyzysk pracowniczek i pracowników, cenzurę oraz ignorowanie konieczności udostępniania dobrej jakości wiedzy nie tylko metropoliom, ale również mniejszym ośrodkom miejskim i wiejskim. W edukacji kulturalnej, zwłaszcza na etapie szkolnictwa wyższego, dominuje mieszanka elitaryzmu i wyniosłej dominacji. Praktyka zatrudnienia w publicznych instytucjach kultury odbiega często nie tylko od zdroworozsądkowych standardów, ale również od norm wyznaczanych prawem pracy. Festiwalizacja kultury wypiera długotrwałe, lokalnie zakorzenione działania, zaś polityczne preferencje często stają się metodą selektywnego wspierania twórców, programów edukacji kulturalnej oraz finansowania dzieł sztuki.

Pomimo tych problemów, polska kultura jest znana i szanowana na świecie. Twórczość naszych artystek i artystów stoi na bardzo wysokim poziomie, często kosztem ogromnych wyrzeczeń i poświęceń nie tylko samych twórców i twórczyń, ale także wszystkich osób, które współpracują, by dzieła mogły w ogóle powstać, czyli pracownic i pracowników instytucji publicznych oraz trzeciego sektora, kadry technicznej i publiczności. W Polsce występują znaczne nierówności w zakresie kompetencji kulturowych, wyraźne są podziały regionalne oraz zdecydowanie brakuje mechanizmów włączania do udziału w kulturze osób z mniejszych miejscowości, senierek i seniorów oraz tych, którym brak środków finansowych uniemożliwia korzystanie z kultury.

Razem możemy to zmienić. Żeby tak się stało, musimy porzucić górnolotne i elitarne rozumienie kultury. Musimy zdać sobie sprawę z tego, że dostęp do dzieł sztuki najnowszej, do historycznego dziedzictwa kulturalnego, do wiedzy o tworzeniu oraz odbiorze kultury i sztuki, a także kompetencje w obszarze komunikacji społecznej są bogactwem, z którego wszyscy, nie tylko ekonomicznie uprzywilejowane Polki i Polacy, powinni móc korzystać na równych prawach. Musimy pamiętać o tym, że w czasach tak powszechnego dostępu do mediów i narzędzi komunikacji, wszyscy jesteśmy nie tylko odbiorcami, ale również twórcami kultury.

Troska o kulturę i należyta staranność państwa w zakresie wzmocnienia i wspierania udziału w kulturze jest dziś jednym z kluczowych obowiązków publicznych instytucji. Stanowi też ona rozwinięcie i wzmocnienie głównych celów statutowych. Razem, ponieważ budowa państwa dobrobytu, promowanie rozwiązań równościowych oraz stanie na straży sprawiedliwości społecznej będą możliwe tylko wtedy, gdy wszyscy, nie tylko elity, będą aktywnymi uczestniczkami i uczestnikami życia kulturalnego tak lokalnie, jak i globalnie.

2. Finansowanie

W chwili obecnej zaledwie 0,94% budżetu centralnego przeznaczane jest na cele kulturalne. W Niemczech jest to 1,67% (2009 r.), w Szwecji 2,60% (2011), w Szwajcarii 1,7% (2010), w Czechach 2,2% (2012), na Węgrzech 1,69% (2009), a w Estonii nawet 3,2% (dane za: Kompendium Polityk Kulturalnych Rady Europy, 2015). W 2014 roku zaledwie 18,59% środków publicznych wydanych na kulturę pochodziło z budżetu państwa, pozostałą część wygospodarowały samorządy (dane: GUS, 2014).

- Będziemy podnosić stopniowo nakłady na kulturę, by w perspektywie długofalowej osiągnęły poziom 2% ogółu wydatków budżetu centralnego.

- Wprowadzimy system dotacji długoterminowych, aby zapewnić instytucjom i organizacjom oraz ich pracownikom, jak również publiczności, stabilne funkcjonowanie.
- Zwiększymy dostępność oferty stypendialnej, zarówno centralnej (projekty marszałkowskie), jak i przeznaczonej dla organizacji pozarządowych, instytucji samorządowych itd., dla regionalnych artystek, artystów i innych twórców, w tym również dla nieposiadających jeszcze znaczącego dorobku.
- Wprowadzimy sprawozdawczość jakościową przy rozliczaniu grantów i dotacji pochodzących ze środków publicznych oraz w sprawozdaniach państwowych i samorządowych instytucji kultury. Liczba zwiedzających czy wysokość finansowania własnego nie mogą być jedynymi kryteriami oceny efektywności placówek kultury. Powinna ona łączyć elementy merytoryczne i ilościowe.
- Wprowadzimy obowiązkowe budżety obywatelskie dla kultury. 20% samorządowych środków przeznaczanych na te cele byłoby rozdysponowywanych zgodnie z decyzją mieszkańców i mieszkanek wyrażoną w bezpośrednim głosowaniu.
- Będziemy zachęcać przedsiębiorców i przedsiębiorczynie do dotowania długofalowych działań kulturalnych korzystnych dla społeczności lokalnych, a nie sponsorowania jedynie spektakularnych, głośnych wydarzeń.
- Zwiększymy inwestycje w kadre kultury, która stanie się bazą dla prowadzenia systematycznej i systemowej edukacji kulturalnej dla osób w każdym wiek.
- Będziemy dotować kolekcjonerstwo służące popularyzacji sztuki i upowszechnieniu dostępu do niej. Uważamy, że należy zachęcać kolekcjonerów i kolekcjonerki do kupowania dzieł sztuki, a następnie do udostępniania zbiorów.

3. Praca w sektorze kultury

Ze względu na specyfikę pracy w kulturze – jej dynamicznie zmieniający się, często projektowy charakter – sektor kultury jest szczególnie narażony na śmieciowe zatrudnienie oraz łamanie praw pracowniczych. Z kolei przez znaczny udział finansowania publicznego, obsada stanowisk kierowniczych i dyrektorskich w kulturze od lat dyktowana jest układami koleżeńskimi oraz presją polityczną. Uważamy, że uzdrawianie polskiego sektora kulturalnego rozpocząć należy od zapewnienia pracowniczkom i pracownikom kultury godnych oraz stabilnych warunków pracy. Uważamy, że zarządzanie w tym sektorze powinno przebiegać w sposób rzetelny, transparentny oraz wolny od partyjnych i personalnych interesów.

- Wprowadzimy pełną jawność i transparentność płać i procedur na wszystkich szczeblach sektora kultury (finansowania instytucji, przetargów, przebiegu konkursów na stanowiska).
- Będziemy dążyć do tego, by wszyscy pracownicy i pracowniczki publicznych domów kultury, muzeów, galerii sztuki, filharmonii, teatrów, bibliotek oraz niepublicznych podmiotów finansowanych ze środków publicznych byli zatrudniani na umowę o pracę.
- Wprowadzimy obowiązek przeprowadzania jawnych i przejrzystych konkursów na stanowiska kierownicze we wszystkich centralnych i samorządowych instytucjach kultury. Rozstrzygane one będą przez komisje złożone z osób aktywnie działających w sektorze kultury, w oparciu o opracowane przez nie wcześniej kryteria. Ich wybory będą wiążące dla odpowiednich władz publicznych.
- Zagwarantujemy dyrektorom i dyrektorkom instytucji kulturalnych samodzielność w kształtowaniu programów podległych im placówek. Na szczeblu samorządowym powołamy rady kultury, rozliczające szefów placówek, ponieważ obecnie takie decyzje zapadają jednoosobowo. Kadencje wszystkich stanowisk kierowniczych będą ściśle określone, a ich skrócenie będzie możliwe wyłącznie na podstawie

wyroku sądowego. Samorząd i organizator powinien być zobligowany do podawania dyrektorów do sądów w trybie natychmiastowym, jeśli zauważy karygodne przekroczenie uprawnień.

- Zobowiązemy publiczne galerie i muzea do godziwego wynagradzania artystów i artystek za ich prace.
- Będziemy wspierać artystów i artystki w zrzeszaniu się w związki zawodowe na mocy istniejącego prawa. Będziemy w szczególności respektowali potwierdzone orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego prawo osób zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych do uzwiązkowienia i egzekwowania praw pracowniczych.
- Zwiększymy dostępność pracowni i sal prób dla artystów i artystek plastyków oraz muzyków, także początkujących, umożliwiając im najem na preferencyjnych warunkach pustych lokali należących do instytucji publicznych i firm państwowych.
- Popieramy objęcie wszystkich obywaterek i obywateli opieką zdrowotną finansowaną z budżetu państwa. Zmiana ta zapewni dostęp do opieki zdrowotnej także osobom pracującym w zawodach twórczych.
- Zmienimy zasady zatrudniania personelu technicznego muzeów i galerii publicznych, zwłaszcza ochrony oraz osób sprzątających. Outsourcing tych prac oraz niestosowanie klauzul społecznych sprawiają, że wygrywają oferty ze skandalicznie niskimi wynagrodzeniami. Niedopuszczalne jest również obciążanie personelu technicznego finansową odpowiedzialnością za dzieła.

4. Demokratyzacja dostępu do kultury

4.1 Edukacja kulturalna

Aktywny udział w kulturze pozwala na zdobycie umiejętności i kompetencji przekładających się na chęć udziału w życiu publicznym, a także ułatwiających nawiązywanie kontaktów społecznych. Silnie wpływa on także na poczucie własnej wartości, tworzy i umacnia więzi obywatelskie oraz pozwala lepiej zrozumieć dzieła sztuki. Dlatego też, aby zmniejszać różnice społeczne, konieczne jest zwiększenie roli edukacji i takie poszerzenie jej zasięgu, aby objęła ona nie tylko dzieci i młodzież w wieku szkolnym, lecz także osoby dorosłe i starsze, mieszkające zarówno w dużych miastach, jak i w małych miejscowościach.

- Wprowadzimy systemowe zmiany w programach szkół wszystkich szczebli, aby kształtowały otwartość na różne narody, kultury i religie oraz umiejętność postrzegania rzeczywistości z perspektywy szerszej niż tylko narodowa. Nauczanie służyć będzie rozwijaniu kompetencji w zakresie różnych form ekspresji kulturalnej. Silny nacisk położony zostanie na aktywny udział w kulturze i wytworzenie poczucia przywiązania do dziedzictwa kulturowego.
- Będziemy dążyć do znacznego zwiększenia liczby godzin lekcyjnych plastyki, muzyki, wiedzy o kulturze w szkołach, jak i wprowadzenia do programów nauczania przedmiotów humanistycznych więcej tematyki artystycznej. Zorganizujemy też obowiązkowe szkolenia w tym zakresie dla nauczycieli i nauczycielek, którzy prowadziliby te lekcje. Umożliwimy również realizowanie zajęć w szkołach absolwentom i absolwentkom ASP, szkół muzycznych, kierunków pokrewnych, jak również innym specjalistkom i specjalistom o uznanym dorobku.
- Kompleksowa edukacja kulturalna nie może ograniczać się do szkół. Będzie prowadzona również przez media publiczne, lokalne centra kultury, biblioteki, teatry, galerie, muzea i inne instytucje publiczne

oraz w ramach inicjatyw oddolnych korzystających ze wsparcia publicznego.

- Zwiększymy wsparcie finansowe i instytucjonalne dla działalności kulturalnej w Polsce i za granicą, w tym tworzonej w ramach współpracy międzynarodowej. Będziemy dążyć do budowania współpracy pomiędzy instytucjami, organizacjami, artystami czy miastami partnerskimi.
- Będziemy zabiegać o to, by różnorodność, tolerancja i otwartość były priorytetem w kształtowaniu oferty grantów oraz dotacji na działalność kulturalną na poziomie centralnym i lokalnym.

4.2 Wsparcie dla mniejszych ośrodków, wsi i inicjatyw obywatelskich

Aktywność kulturalna w mniejszych ośrodkach – w tym zwłaszcza kultura typu ludowego, amatorskie formy zajmowania się sztuką oraz kultury mniejszości etnicznych – znajdują się w sytuacji kryzysowej. Popularna jeszcze 100 lat temu kultura ludowa dzisiaj została niemal zapomniana. Jest ustawicznie wypierana przez wyłącznie bierny odbiór oraz sprowadzana do uproszczonych i schematycznych form działania. Uważamy, że poprzez odpowiednią politykę zapewniającą wsparcie zarówno finansowe, jak i merytoryczne, można pobudzić twórczą aktywność mieszkańców mniejszych ośrodków i spowodować, by znów poczuli się ważnymi uczestniczkami i uczestnikami kultury naszego kraju.

- Powstrzymamy masową likwidację małych teatrów, bibliotek i domów kultury, będących często jedynymi instytucjami kultury na danym terenie. Wzmocnimy je poprzez zapewnienie im dodatkowych środków finansowych oraz zatrudnienie ich pracowników i pracowniczek na umowy o prace.

- Będziemy dążyć do tego, aby w każdej gminie lub w gminach sąsiadujących, znajdowała się biblioteka, która będzie miała dostęp do infrastruktury informatycznej, Internetu i najnowszych narzędzi komunikacyjnych. Uruchomimy szkolenia dla personelu bibliotek umożliwiające prowadzenie działalności kulturalnej na odpowiednim poziomie.
- Rozszerzymy istniejące programy wspierania czytelnictwa i bibliotek w taki sposób, by obejmowały również biblioteki w miejscowościach powyżej 20 tys. mieszkańców.
- Przekierujemy część dotacji ministerialnych na wydawanie książek i czasopism do bibliotek, które kupowałyby wspomagane w ten sposób tytuły. Dzięki temu wydawcy zachowają wsparcie materialne, a czytelnicy i czytelniczki zyskają dostęp do publikacji uznanych przez państwo za szczególnie wartościowe.
- Usprawnimy formułę konsultacji społecznych w kwestiach dotyczących kultury i zapewnimy ich uczestniczkom oraz uczestnikom większy wpływ na decyzje władz samorządowych. Poprawimy mechanizmy komunikacji między urzędnikami i artystami oraz kuratorami, wspierając w tym działania organizacji społecznych oraz związków zawodowych.
- Położymy nacisk na działania trwałe, zwłaszcza w obszarze edukacji kulturalnej. Będziemy dbać o różnorodność oferty różnych ośrodków w ramach województwa.
- Będziemy wspierać oddolnie inicjowane projekty, działania, społeczne organizacje oraz instytucje kultury.
- Będziemy dążyć do ulepszenia uwarunkowań prawnych dla społecznych instytucji kultury prowadzących oddolną działalność artystyczną i zabezpieczymy ciągłość ich funkcjonowania. Wprowadzimy opracowaną systemowo, stałą dotację na etaty i przestrzeń biurową.

- Poszerzymy dostęp do wiedzy i kompetencji w małych i wykluczonych ośrodkach. Zorganizujemy systemowe szkolenia dla twórców i twórczyń oraz pracowników i pracowniczek lokalnych instytucji na temat korzystania z regionalnych, krajowych oraz międzynarodowych funduszy na działalność kulturalną.

5. Dziedzictwo kultury i ochrona zabytków

Jeden z obszarów, gdzie podział na Polskę A i Polskę B jest szczególnie widoczny, to ochrona dziedzictwa kulturowego, a szczególnie zabytków nieruchomych. W ramach konkursu dotacji na ochronę zabytków w całym kraju przeznaczają się skandalicznie niskie fundusze, ok. 80 mln złotych rocznie, z których korzystają przede wszystkim duże miasta. Warto zaznaczyć, że oddzielną pulę środków przeznaczają się od blisko 30 lat na Kraków (chodzi między innymi o Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa). To wszystko wpływa na to, że pieniądze są dysponowane niesprawiedliwie. Wiele problemów można rozwiązać poprzez wydanie rozporządzeń do „Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”, czego kolejne rządy od roku 2003 nie robią, lub po prostu znacznie zwiększając pulę pieniędzy.

- Będziemy wspierać społeczne procesy upamiętniania i pielęgnowania dziedzictwa kulturowego, programy archiwizowania historii mówionej i innych oddolnych form dbałości o spuściznę kulturową wspólnot lokalnych. Położymy szczególny nacisk na rozwój muzeów społecznych (tj. takich, gdzie prywatny kolekcjoner/kolekcjonerka lub właściciel społeczny – lokalny samorząd, fundacja – udostępniają swoje zbiory) oraz innych obywatelskich instytucji kultury.
- Będziemy zabiegać o skuteczne egzekwowanie nieprzestrzeganych dziś w wystarczającym stopniu norm konserwacji i ochrony krajobrazu kulturowego, w tym eliminacji niskiej jakości (np. zbyt dużej kubatury) w projektach architektonicznych i dziełach sztuki wkomponowanych w przestrzeń historycznie ukształtowaną przez człowieka (układy ruralistyczne/urbanistyczne, tj. zespoły budynków, poszczególne budynki wraz z otoczeniem, formy zaprojektowanej zieleni, cieki wodne, pomniki etc.), wyszczególnionych w „Ustawie o ochronie zabytków z 2003 roku”, w tym do wydania odpowiednich rozporządzeń.

- Rozciągniemy skuteczną ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami również do dziedzictwa obecnie często kontestowanego, którego szczególnym przykładem mogą być obiekty architektury przemysłowej. Zwiększymy stopień ochrony wybitnych dzieł architektury współczesnej, aby nie powtórzyły się więcej wyburzenia takich obiektów jak warszawski „Supersam” czy katowicki dworzec kolejowy.
- Podniesiemy kary dla właścicieli i zarządców obiektów zabytkowych, których działania prowadzą do ich dewastacji poprzez brak odpowiedniego zabezpieczenia lub bezprawne wyburzenia. W tym celu wydamy rozporządzenie do „Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami” (23.07.2003), gdzie takie kary już są przewidziane.
- Będziemy szerzej wykorzystywać istniejący mechanizm wykonawstwa zastępczego, który pozwala Wojewódzkim Konserwatorom Zabytków na zabezpieczenie stanu skrajnie zagrożonych obiektów (w tym niewpisanych do rejestru zabytków, ale ewidencjonowanych, mających istotne wartości historyczno-artystyczne) i obciążenie kosztami prac właściciela. Powołamy w tym celu Centralne Pogotowie Konserwatorskie, działające we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa oraz Wojewódzkimi Konserwatorami Zabytków, które, dzięki przeznaczonemu na ten cel budżetowi i wypracowanemu know-how, nie pozwoli więcej na porzucanie zabytków przez ich właścicieli, co doprowadza je do ruiny.
- Wprowadzimy ulgi podatkowe dla podmiotów prywatnych zainteresowanych zakupem i renowacją zniszczonych obiektów zabytkowych.
- Znacznie zwiększymy środki na niedofinansowany konkurs MKiDN współfinansujący renowację obiektów zabytkowych przez prywatnych właścicieli, a w szczególności kamienic z mieszkaniami na wynajem.
- Przeprowadzimy ewaluację Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa i zlikwidujemy Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków

Krakowa, przesuwając jego budżet do ogólnopolskiej puli środków na zabytki. Instytucje te pochtaniają dziś znaczną część krajowych środków na renowację, blisko 40 mln złotych rocznie, podczas gdy na konkurs na ochronę zabytków w pozostałej części kraju, organizowany przez MKiDN, przeznaczają się proporcjonalnie znacznie mniej środków (w sumie 80 mln). A co za tym idzie – fundusze na ochronę zabytków będziemy rozdzielać w taki sposób, by wsie i małe miasta nie były pomijane. Zadbamy, aby podział dotacji na ochronę obiektów zabytkowych w całym kraju zależał w większym stopniu od ich wartości naukowej, artystycznej i historycznej oraz stanu technicznego, a nie od lokalizacji.

- Stworzymy zachęty dla właścicieli i właścicielek zabytków oraz obiektów niebędących zabytkami z rejestru, ale ewidencjonowanych, posiadających istotne walory historyczno-artystyczne, by prowadzili w nich politykę „otwartych drzwi” umożliwiającą maksymalnie szeroki dostęp do takich budynków – wzorem brytyjskiego programu „National Trust”.

6. Prawo autorskie

Specyfiką dotychczasowego rozumienia prawa autorskiego jest antagonizm pomiędzy prawami i interesami twórców, pośredników i odbiorców treści kultury. Jest ono oparte na założeniu o możliwości precyzyjnego rozdzielania tych podmiotów oraz o rozbieżności ich celów i potrzeb, które podlega dziś rewizji i wymusza w związku z tym zmianę teorii, jak też praktykowania prawa autorskiego. Celem sprawiedliwych, idących z duchem czasu rozwiązań, jest zapewnienie twórcom i twórczyniom odpowiednich warunków do pracy i możliwości wzajemnego czerpania z dzieł, budowania utworów, cytowania, zaś odbiorcom – zagwarantowanie wolności udziału w kulturze. Wiele wymuszanych przez korporacje i inne podmioty komercyjne zmian powoduje, że beneficjentami tych rozwiązań nie są bynajmniej użytkownicy i użytkowniczki kultury, lecz korporacje i pośrednicy organizujący przemysły kulturalne. Efektem tego jest utowarowienie i postępująca komercjalizacja kultury, które nie tylko ograniczają dostęp do niej osobom o niższych dochodach, ale są również zjawiskami zagrażającymi rozwojowi samej kultury. W związku z rozwojem technologii teleinformatycznych pojawiają się również nowe modele twórczości oraz odbioru sztuki. Nowoczesne, odpowiednie dla współczesnej, multimedialnej, multiplikującej kultury prawo autorskie, dbające o sprawiedliwy podział zysków, musi być również uwrażliwione na te tendencje oraz wspierać uczestniczące w kulturze osoby.

- Poszerzymy zakres dozwolonego użytku osobistego oraz prawo cytatu.
- Zagwarantujemy tzw. wolność panoramy i zalegalizujemy niekomercyjne wykorzystanie utworów z zastosowaniem odpowiednich mechanizmów kompensacyjnych dla twórców.
- Będziemy przeciwdziałać próbom dalszego zaostrzenia prawa autorskiego w UE oraz szerzej na poziomie międzynarodowym, a także wspierać inicjatywy i działania dążące do jego złagodzenia.

- Ogólnodostępne zbiory muzeów, galerii, archiwów i bibliotek państwowych będą zawsze dostępne do nieodpłatnego fotografowania przez odwiedzających, jeśli nie będzie to stanowiło zagrożenia dla danego dzieła czy zabytku. Powstałe w ten sposób zdjęcia i kopie utworów znajdujących się w domenie publicznej będą mogły być wykorzystane do dowolnego niekomercyjnego celu bez dodatkowej zgody instytucji będącej właścicielem praw do oryginału.
- W sytuacjach jednorazowego udostępniania dzieła (na przykład do jednorazowej publikacji czy prezentacji), publiczne placówki kultury i sztuki zostaną zobowiązane do zawierania z twórcami umów, które nie obligują ich do przekazywania całości autorskich praw majątkowych do dzieł. W takich sytuacjach wystarczające jest udzielenie licencji na jednorazową publikację bądź prezentację dzieła. Powinno ono zostać uzupełnione zgodą autorki lub autora dzieła na umowę-przekazanie dzieła do domeny publicznej udostępniającej tę konkretną wersję dzieła, nie wykluczając tworzenia przez autorkę lub autora dzieł pochodnych.
- W przypadku tworzenia nowych prac wykonywanych na zamówienie publicznej placówki kultury umowy powinny przewidywać zgodę autorki lub autora na przekazanie tej konkretnej wersji dzieła do domeny publicznej lub na wolnej licencji, nie wykluczającej tworzenia przez autorkę lub autora dzieł pochodnych.

7. Swoboda działalności twórczej i wolność słowa

W Polsce niestety często dochodzi do łamania wolności słowa oraz ograniczania swobody nie tylko działalności twórczej, ale nawet udziału w kulturze. Zdarzają się przypadki stosowania cenzury pomimo zakazu zawartego w Konstytucji RP. Główne problemy to: wytaczanie artystom i artystkom spraw karnych, zamykanie wystaw i przedstawień teatralnych oraz ich prewencyjne odwoływanie jeszcze przed otwarciem lub premierą. Za akty cenzorskie uważać należy również nadużywanie tzw. zabezpieczenia powództwa, czyli rekwirowania dzieł, materiałów i narzędzi niezbędnych do ich wytworzenia jako dowodu w sprawie, które w praktyce uniemożliwia zakończenie pracy nad filmami czy innymi złożonymi i kosztownymi dziełami, prowadząc do długów, a nawet bankructwa, choć dzieło nie zostało ani zakończone, ani zaprezentowane publiczności, ani nie dowiedziono, że może zawierać szkodliwe treści.

- Wprowadzimy obowiązek przeprowadzenia publicznej debaty przez dyrektorkę lub dyrektora placówki, który zamierza prewencyjnie nie dopuścić do prezentacji dzieła obawiając się skandalu. Niejednokrotnie debaty takie chroniły społeczności lokalne oraz twórcynie i twórców przed ograniczaniem ich wolności udziału w kulturze. Przepisy oraz normy życia społecznego nie zawsze są jednoznaczne i organizacja publicznej debaty zamiast zamykania lub niedopuszczania do wystawy czy spektaklu umożliwia bardziej konsensualne działania w tym zakresie.
- Złagodzimy przepisy Kodeksu Karnego ograniczające swobodę wypowiedzi tak, aby zmniejszyć zakres karalności. Chodzi w szczególności o artykuł 212. (o zniesławieniu), artykuł 196. (o obrazie uczuć religijnych), artykuł 133. (o zniewadze Narodu lub Rzeczypospolitej), artykuł 135. § 2. (o zniewadze Prezydenta RP) i inne.

- Zniesiemy obowiązek sądowej rejestracji dzienników i czasopism, szczególnie internetowych. Wprowadzimy prawo zabraniające państwu i dostawcom usług internetowych nakładania ograniczeń w korzystaniu z serwisów i usług internetowych, np. poprzez blokowanie dostępu do wybranych stron.
- Zmienimy przepisy regulujące przebieg postępowania sprawdzającego i sądowego w zakresie tzw. „zabezpieczania powództwa”. Na chwilę obecną umożliwiają one rekwirowanie dzieł oraz niezbędnych do ich wytworzenia narzędzi jeszcze przed ogłoszeniem wyroku w sprawach, które tych dzieł dotyczą. Jak od wielu lat podkreślają organizacje zajmujące się prawami człowieka, jest to cenzura prewencyjna.
- Będziemy przeciwdziałać wszelkim próbom ograniczania praw użytkownika Internetu, tak na terenie Polski, jak i na arenie międzynarodowej. Dotyczy to w szczególności umów międzynarodowych typu ACTA oraz innych regulacji umożliwiających przetrzymywanie danych użytkowników i użytkowniczek Internetu.

8. Polska kultura na świecie

Kultury poszczególnych państw nie rozwijają się w odosobnieniu, podlegają one ciągłym wpływom innych krajów i wzajemnie na siebie oddziałują. Dotyczy to także kultury polskiej, która jest ważnym komponentem kultury światowej. Będziemy w pełni popierać intensyfikację międzynarodowych kontaktów kulturowych. Jesteśmy otwarci oraz otwarci na inność i różnorodność – dopiero w tej inności, jak w zwierciadle, możemy dostrzec siebie samych i lepiej zrozumieć tak własną kulturę i historię, jak też kultury i historie innych, często z naszymi powiązane.

- Przeprowadzimy rewizję publicznych programów nauczania języka i promowania kultury polskiej na świecie. Będziemy wspierać w działaniach kulturotwórczych projekty Polonii, polskich twórców i twórczyń zamieszkałych za granicą, jak również zachęcać krajowych artystów, artystki oraz instytucje kulturalne do współpracy z ośrodkami polonijnymi.
- Będziemy wspierać programy grantowe i wyjazdowe dla artystek i artystów lokalnych z możliwościami przedłużenia, aby umożliwić skuteczną promocję kultury polskiej za granicą i aktywizować środowisko w danym kraju. Kontynuacja tego typu projektów mogłaby skutkować przeniesieniem go do Polski z udziałem artystów z danego kraju.
- Będziemy wzmacniać udział polskich twórców i twórczyń w wydarzeniach międzynarodowych.

9. Podsumowanie.

Inna kultura jest możliwa

Niniejsza deklaracja programowa stanowi zarys programowych strategii i działań państwa w obszarze kultury. Nie proponujemy tutaj rozwiązania wszystkich problemów, ponieważ wierzymy w uczestniczące, wspólne budowanie kultury, a nie w hegemonię instytucji. Wiele szczegółowych kwestii powinno znaleźć rozwiązanie w sensownej współpracy i dyskusji, a nie poprzez narzucone odgórnie rozwiązania. Jednak w związku z tym, że tak system wspierania kultury, jak też system edukacji nie są dziś gotowe do podjęcia wyzwań współczesności, zwłaszcza przez zaniedbanie konieczności wyrównywania szans w dostępie do kultury, proponujemy szereg diagnoz i rozwiązań najbardziej palących problemów. Dokument obejmuje wszystkie dotowane i wspierane przez państwo obszary kultury. Chcemy, by dzięki zdrowym proporcjom między centralną organizacją wsparcia merytorycznego i funduszy oraz lokalnymi inicjatywami kulturalnymi możliwy był sprawny i równy udział w kulturze wszystkich mieszkanek i mieszkańców naszego kraju, bez względu na płeć, miejsce zamieszkania, kraj pochodzenia, wiek, sytuację ekonomiczną czy orientację seksualną. Wszystkie placówki kulturalne – od bibliotek, przez domy kultury, szkoły, muzea, teatry, zabytki, muzykę, galerie, archiwa, kina, po uczelnie artystyczne i projekty kulturalne – powinny być dostępne, nowoczesne, sensownie rozwijane oraz zarządzane tak, by praca w kulturze spełniała standardy godnego życia. Razem możemy to zrobić!

